

Som sjukhusclown ges en dos välbehövlig humor till de patienter där medicin inte längre hjälper.

Spela för livet

FÖR ATT GLÖMMA DÖDEN

Eva Riepe sadlade om från skådespelare till sjukhusclown och möter patienter i väntan på döden – med en dos kärleksfull clownmedicin.

text MAJA PERSSON foto MELKER DAHLSTRAND

I matsalen på Nacka sjukhus sitter Eva Riepe och äter sin medhavda lunch. Just nu är hon civil, men snart ska hon gå in i ett rum och ikläda sig rollen som Gajans – den färgsprakande clownen som i 20 års tid mött människor i deras livs svåraste stunder.

Redan under hennes skådespelarutbildning i Bryssel drogs hon till clowntekniken.

– Det är en fantastisk känsla att få människor att skratta, man får en sådan omedelbar kontakt då. Men det är inte lätt, säger Eva mellan tuggorna. Man tvingas fundera på vilka de universella verktygen är. Vad är komiskt, och vad är komiskt i mig? Om jag visar mina tillkortakommanden kanske den andra kan känna en viss ömhet, och kanske till och med känna igen sig själv.

Eva Riepe pratar mycket om empati, ömhet och lyhördhet – ledord som blir extra viktiga i den ideella verksamheten med sjukhusclowner som hon och kollegan Ann-Marie Möller har byggt upp under de två senaste decennierna.

– Vi började på en barnonkologisk avdelning, och många år efteråt fick jag höra att personalen från början varit skeptiska. De var oroliga att vi skulle komma in och störa, säger Eva.

Men snart utbyttes personalens skepticism till att de började be sjukhusclownerna komma in och hjälpa dem.

Mitt i all sjukdom, oro, smärta och sorg hade clownerna lyckats hitta något busigt, en hemlig värld där barnen får vara barn.

– Familjerna började prata om oss, och på sjukhuset märkte de att det är lättare att behandla ett barn som är lite distraherat av en clown. Många gånger kan vi clowner också hjälpa personalen att få kontakt med barn som annars är svåra att nå, säger Eva.

Till en början satt hon och Anne-Marie hemma vid köksbordet och skrev ansökningar och brev för att driva in pengar till den helt ideella föreningen. I dag jobbar båda heltid med verksamheten Clownmedicin, vars clowner varje år möter tiotusentals barn och vuxna i Stockholm. Det är sjuka barn,

Clownmedicins Eva Riepe och Anne-Marie Möller behandlar varsamt med skratt på avdelning 22 på Capio på Nacka sjukhus.

"När jag fyllde 40 tänkte jag först att det var dags att göra något riktigt ... men jag har fortsatt", säger Eva Riepe.

"Vi stänger väldigt mycket inom oss."

deras syskon, föräldrar och nära anhöriga. Det är äldre med demenssjukdomar, geriatriska sjukdomar eller vuxna och barn som vårdas palliativt.

– När jag fyllde 40 tänkte jag att det kanske är dags snart att göra något "riktigt". Men jag har fortsatt. På teaterutbildningen brukade vi alltid prata om att vi ville göra teater som berör eller påverkar andra människor, och det är ju i allra högsta grad det jag gör nu, säger Eva Riepe på väg till det lilla rummet där hon ska ikläda sig sin clownroll.

TRICKSTERN, NARREN, PAJASEN, den heliga dären, sanningsägaren som står för den naiva visdomen, som bejakar nuet och visar oss livets absurditet. I olika skepnader tycks clownen ständigt dyka upp i människans kulturer och mytologier. Bland en del urfolk har prästen, medicinmannen och clownen varit en och samma person.

Medan hon kränger på sig den storblommiga klänningen säger Eva Riepe att kostymen och clownnäsan ger henne större frihet att bryta mot normer och sociala regler.

När sminket och kostymen är på får Eva och

hennes clownkollega för dagen, David, en rapport om de patienter de kommer att besöka på den vuxenpalliativa avdelningen.

Eva säger att hon har träffat några av dem förut, och andra inte.

– Några flyttar hem, och några har dött. De är ju här för sin sista tid.

Vad har det här jobbet lärt dig?

– Det har varit en fantastisk resa. Jag har lärt mig otroligt mycket, dessutom är det väldigt utvecklande rent artistiskt. Jag kommit till en del insikter personligen, om medmänsklighet och att vi alla har ett kors att bära. Även om det kan se ut på ett sätt utåt är det inte alltid så, vi stänger väldigt mycket inom oss och vi behöver hjälpa varandra mycket mer. Alla behöver bli sedda, oavsett vilken fasad man bär.

Vad är svårt?

– Det svåraste är när det kommer väldigt nära en själv. När det är väldigt unga människor och barn inblandade, såklart, och när man ser att sorgen ligger och darrar precis under ytan. Eller innan ett barn ska förlora sin mamma. Känslan i rummet, att jag kommer att förlora min mamma snart. Vi

CLOWNMEDICIN

Clownmedicin är en ideell, bidragsfinansierad förening som drivs av Eva Riepe och Anne-Marie Möller. I verksamheten, som har funnits sedan 1998, arbetar i dag 15 erfarna artister varav merparten har arbetat i mer än tio år som sjukhusclowner. De besöker varje år fler än 30 000 sjuka barn, vuxna och anhöriga på bland annat sjukhus, hospice, äldreboenden. I Clownmedicins senaste projekt besöker clownerna familjer där föräldrar vårdas palliativt. I hemmet eller på sjukhus. Clownerna kan också snabbinkallas för akuta besök hos ett ledset och oroligt barn på sjukhus, och det finns en viplista för barn som har långa vårdtider eller vårdas palliativt.

Uppdrag utfört för Clownmedicin och väskan med uppmuntring packas ihop igen.

»Det finns humor som är provocerande, men jag tycker om den mer kärleksfulla sorten.«

fick ett jättetråkigt besked i går om ett barn som vi har träffat jättemycket. Vidden av det som mamman går igenom nu är bara ... förkrossande. Och det kan vara svårt om man kommer ut från ett rum i en sådan förkrossning och möter ett annat barn som lyser upp av att se en clown. Då måste jag ta bort min egen sinnesstämning och säga ja till den som jag har framför mig.

NÄR VI HAR tagit hissen upp till den vuxenpalliativa avdelningen förbereder Eva, som nu har blivit clownen Gajans, en ballongblomma medan hennes clownkollega David går igenom listan över patienter. Efter ett skojfriskt möte med en patient som kommit gående på kryckor knackar clownerna försiktigt på dörren till ett rum. Sköterskorna har meddelat att patienten där inne gärna vill ha clownbesök i dag.

– Jag heter Gajans, och jag är "överlekare" här. Det betyder att jag får leka överallt, hörs Eva säga.

Clownerna frågar om mannen som ligger där inne vill höra en låt, och medan David hämtar sin ukulele berättar patienten om sitt liv. Han är musiker och har spelat jazz och blues med de stora namnen. De konverserar länge, och varvar allvar

med skämt medan Gajans pyntar det sterila rummet med en ballongblomma full av färg.

Det blir tydligt att det som Eva Riepe och hennes kolleger gör går tvärt emot nidsbilden av en clown, någon som tränger sig på och provocerar med flams. Snarare bygger deras jobb på en fin-känslighet och respekt som kommer ur många års erfarenhet.

– Det här är ju människor i kris som är väldigt utsatta, har hon sagt på väg upp i hissen. Det handlar om att förstå att humor kan se väldigt olika ut. Det finns humor som är provocerande, men jag tycker om den mer kärleksfulla sorten. Jag kan vara jättemycket galen clown eller väldigt lite clown, beroende på vem jag möter.

Utanför de halvstängda persiennerna blåser snöblandat regn. Det är mars men våren känns ännu långt borta.

Sköterskorna som går förbi lyser upp i leenden när de hör sången som fyller patientens rum och som den gamle musikern sjunger med i. Det är Peps Persson:

"Jag spelar för livet och glömmer bort döden, för vid horisonten finns inget ljus. Jag spelar för livet, och litar på tiden som alltid har växt till nästa nu." •